

УДК 343.2

ПЕТРОВСЬКИЙ А.В.

МІСЦЕ ВЧИНЕННЯ ПРАВОПОРУШЕННЯ ЯК ОБОВ'ЯЗКОВА ОЗНАКА ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ РОЗПИВАННЯ АЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ

З'ясовано зміст об'єктивної сторони розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях. Розглянуто значення місця вчинення правопорушення як обов'язкової ознаки об'єктивної сторони. Охарактеризовано конкретні місця, в яких законодавством заборонено вживати алкогольні напої. Запропоновано положення щодо вдосконалення чинного законодавства в цій сфері.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, об'єктивна сторона, місце вчинення правопорушення, алкогольні напої, слабоалкогольні напої.

Выяснено содержание объективной стороны распития пива, алкогольных, слабоалкогольных напитков в запрещенных законом местах. Рассмотрено значение места совершения правонарушения как обязательного признака объективной стороны. Охарактеризованы конкретные места, в которых законодательством запрещено употреблять алкогольные напитки. Предложены положения по совершенствованию действующего законодательства в этой сфере.

Ключевые слова: административная ответственность, объективная сторона, место совершения правонарушения, алкогольные напитки, слабоалкогольные напитки.

The content of the objective side of brewing beer, alcohol, low alcohol drinks in the places prohibited by law is clarified. Considered the significance of the place of commission of the offense as a mandatory sign of the objective side. Characterized specific places in which the law prohibits the use of alcoholic beverages. The article proposes provisions for the improvement of the current legislation in this area.

Key words: administrative liability, objective party, place of commission of the offense, alcoholic beverages, low alcohol drinks.

Вступ. Споживання алкоголю в громадських місцях в Україні з кожним роком набуває все більших масштабів. За допомогою засобів масової інформації споживання слабоалкогольних напоїв, перш за все пива, перетворюється в справжній культ, реклама створює позитивний імідж особи, яка вживає такі напої, як успішної молоді людини, цим самим залучаючи до числа любителів алкогольних напоїв молодь і, щонайстрашніше, – зовсім юне підростаюче покоління. Для нас стає звичною картиною спостерігати на вулицях компанії підлітків із пляшками пива в руках.

Пиво споживається всюди – на вулицях, у парках, поїздах та іншому громадському транспорті, внаслідок чого потерпають і оточуючі. Таким чином, починаючи з пива, українська нація поступово спивається, і в першу чергу – українська молодь. Якщо не прийняти невідкладних жорстких заходів, Україна не матиме здорового майбутнього. Тому дослідження проблемних питань відповідальності за незаконне вживання спиртних напоїв, безумовно, наразі є актуальним.

Судова і правозастосовна практика свідчать про те, що адміністративно-правові засоби, які застосовуються для запобігання та припинення правопорушень у сфері антиалкогольного законодавства, часто виявляються неефективними. Сучасну державну політику з протидії алкоголізації населення в нашій країні необхідно проводити, враховуючи досвід минулих років. Головні завдання повинні полягати як у посиленні заходів покарання, так і послідовному викорінненні причин і умов, які сприяють масовому пияцтву.

У науці права загальновідомим є факт, що дія або бездіяльність особи можуть кваліфікуватися як протиправні лише за наявності в них складу адміністративного правопорушення. Питання складу окремих адміністративних правопорушень неодноразово ставали предметом

наукових досліджень відомих вітчизняних вчених-адміністративістів, серед яких можна виокремити наукові праці В.Б. Авер'янова, Ю.П. Битяка, А.І. Берлача, В.М. Бевзенка, П.В. Діхтєвського, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, О.Є. Користіна та ін.

Постановка завдання. Мета – з'ясувати зміст об'єктивної сторони розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях.

Результати дослідження. Незважаючи на те, що термін «склад» адміністративного правопорушення використовується протягом тривалого часу, єдиного підходу серед науковців до його визначення немає. На наш погляд, вдалою є позиція В.К. Колпакова, який визначає склад адміністративного правопорушення як сукупність об'єктивних і суб'єктивних ознак, за наявності яких діяння вважається адміністративним правопорушенням [1, с. 234].

У ст. 247 Кодексу України про адміністративні правопорушення до обставин, що зумовлюють закриття провадження в справі про адміністративне правопорушення, серед іншого віднесено й відсутність події та складу адміністративного правопорушення. Таким чином, правозастосовний орган повинен довести наявність факту складу адміністративного правопорушення, інакше особа не може бути притягнута до відповідальності [2, с. 81].

Як відомо, одним із елементів складу адміністративного правопорушення є об'єктивна сторона вчинення правопорушення. Юридична наука до основних елементів об'єктивної сторони відносить діяння у формі дії або бездіяльності, шкідливі наслідки та причинний зв'язок між діянням та наслідками. Але в окремих випадках додаткові елементи, такі як місце, час, спосіб, обстановка вчинення правопорушення тощо, якщо вони прямо вказані в диспозиції норми, стають обов'язковими, відсутність яких має наслідком відсутність складу правопорушення.

Під час включення правових ознак об'єктивної сторони законодавцем безпосередньо в конструкцію тієї чи іншої правової норми вони набувають кваліфікуючого значення.

Що стосується місця вчинення правопорушення, то КУпАП містить різноманітні їх види в залежності від правопорушень, зокрема:

1) території, де діють особливі правила поведінки: громадське місце (ст. 173), заборонене місце (ст. 85, 178), невідведене місце (ст. 174);

2) споруди: автомобільний шлях (ст. 141), автомобільна дорога (ст. 132-1), проїзна частина шляху, автомагістраль (ст. 122), залізничні колії (ст. 109), залізничний переїзд (ст. 128-1), порт, пристань, вантажний двір, контейнерний пункт (майданчик) (ст. 136), аеродром (ст. 111) тощо;

3) установи: військовий комісаріат (ст. 211-6), суд (ст. 185-5);

4) транспортні засоби: річкові і маломірні судна (ст. 117), трамвай, тролейбус, автобус, маршрутне таксі (ст. 119), повітряне судно (ст. 112), вантажний поїзд, гужовий транспорт, підніжки і дах вагонів (ст. 109), приміський поїзд, поїзди дальнього та місцевого сполучення, метрополітен (ст. 110) тощо [3, с. 141].

Диспозиція ч. 1 ст. 178 КУпАП містить два окремі діяння, які можуть бути і не пов'язані між собою:

1) розпивання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв на вулицях, у закритих спортивних спорудах, у скверах, парках, у всіх видах громадського транспорту (включаючи транспорт міжнародного сполучення) та в інших заборонених законом місцях, окрім підприємств торгівлі і громадського харчування, в яких продаж пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв на розлив дозволена відповідним органом місцевого самоврядування;

2) поява в громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль [4].

З огляду на проблематику нашого дослідження нас цікавить саме перше діяння.

У даному випадку місце вчинення правопорушення виступає обов'язковою ознакою об'єктивної сторони складу даного адміністративного правопорушення. Якщо зазначені дії вчиняються в іншому місці, ніж це забороняє закон, підстави для притягнення особи до адміністративної відповідальності будуть відсутні.

Справа в тому, що вживання алкогольних напоїв законодавцем прив'язується до конкретних заборонених місць, перелік яких встановлюється законом. Частина із цих місць встановлена в самій диспозиції ст. 178 КУпАП, зокрема це:

1) вулиці;

2) закриті спортивні споруди;

3) сквери;

4) парки;

5) всі види громадського транспорту (включаючи транспорт міжнародного сполучення);

6) інші заборонені законом місця.

Єдиним законодавчим актом, який дає визначення поняття «вулиця», є Закон України «Про автомобільні дороги».

Відповідно до цього нормативно-правового акту вулиця – автомобільна дорога, призначена для руху транспорту і пішоходів, прокладання наземних і підземних інженерних мереж у межах населених пунктів [5].

У зв'язку з відсутністю визначення поняття «вулиця» в законодавчих актах у сфері обмеження вживання спиртних напоїв, за аналогією права, вбачається за можливе використовувати дане визначення.

У Правилах дорожнього руху цей термін вживається також у кореляції з поняттям «дорога», зокрема визначено, що автомобільна дорога, вулиця (дорога) – частина території, зокрема в населеному пункті, з усіма розташованими на ній спорудами (мостами, шляхопроводами, естакадами, надземними і підземними пішохідними переходами) та засобами організації дорожнього руху, призначена для руху транспортних засобів і пішоходів та обмежена по ширині зовнішнім краєм тротуарів чи краєм смуги відводу [6].

Відповідно до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» спортивні споруди – окремі будівлі і комплекси споруд, призначені для оздоровчих та навчально-тренувальних занять, а також змагань із різних видів спорту, повинні відповідати вимогам загальної та спеціальної безпеки учасників і глядачів [7].

До закритих спортивних споруд відносяться:

1. Спортивні зали: універсальні; для спортивних ігор; спортивної, ритмічної, художньої гімнастики; хореографії; легкої та важкої атлетики; боротьби та боксу; тренажерів; спеціалізовані; тири для кульової стрільби; велотреки; манежі для кінного спорту.
2. Басейни (ванни з підігріванням) для: спортивного плавання; оздоровчого плавання; стрибків у воду; водного поло; веслувального спорту.
3. Поля та доріжки зі штучним льодом для: масового катання на ковзанах; хокею; хокею з м'ячем; швидкісного бігу на ковзанах; керлінгу.
4. Фізкультурно-рекреаційні споруди: сауна; кегельбан.
5. Кооперовані споруди: культурно-спортивні центри (об'єднання фізкультурно-спортивних споруд з закладами масового призначення) [8].

Що стосується парків і скверів, то, перш за все, про дані об'єкти інфраструктури населених пунктів згадується в Законі України «Про благоустрій населених пунктів», який відносить їх до територій загального користування: парки (гідропарки, лугопарки, лісопарки, парки культури та відпочинку, парки пам'ятки садово-паркового мистецтва, спортивні, дитячі, історичні, національні, меморіальні та інші), рекреаційні зони, сади, сквери та майданчики [9].

Більш конкретно визначення парку дається в Правилах утримання зелених насаджень у населених пунктах України. Відповідно до цих Правил парк – це самостійний архітектурно-організаційний комплекс площею понад 2 га, який виконує санітарно-гігієнічні функції та призначений для короткочасного відпочинку населення.

Залежно від характеру і призначення вони діляться на парки культури і відпочинку, районні, спортивні, дитячі, дендрологічні, історичні, національні, меморіальні, етнографічні парки-музеї, історичні, виставкові, зоологічні, аерофітотерапії тощо [10].

Цими ж Правилами передбачено поняття скверу – упорядкована й озеленена ділянка площею від 0,02 га до 2,0 га, яка є елементом архітектурно-художнього оформлення населених місць, призначена для короткочасного відпочинку населення [11].

Сквер, так само як і парк, є об'єктом озеленення міста. Він являє собою ділянку, розмір якої в більшості випадків не перевищує двох гектарів. Сквери найчастіше розміщуються на перехресті вулиць, на площі або ж у спальних районах.

Їхнє планування зазвичай включає:

- 1) майданчики;
- 2) квітники;
- 3) доріжки;
- 4) газони;
- 5) окремі групи чагарників і дерев.

Розглядаючи види громадського транспорту (включаючи транспорт міжнародного сполучення), на нашу думку, тут слід керуватись Законом України «Про транспорт», який визначає, що до транспорту загального користування відносяться:

- 1) залізничний;
- 2) морський;
- 3) річковий;
- 4) автомобільний;
- 5) авіаційний;
- 6) міський електротранспорт, у тому числі метрополітен [12].

Що стосується інших заборонених законом місць, то такі визначені в Законі України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів».

Відповідно до статті 15-2 цього Закону забороняється споживання пива (крім безалкогольного), алкогольних та слабоалкогольних напоїв, вин столових:

- 1) у закладах охорони здоров'я, крім споживання столових вин на території санаторіїв у спеціально відведених місцях;
- 2) у навчальних та освітньо-виховних закладах;
- 3) у громадському транспорті (включаючи транспорт міжнародного сполучення), на зупинках транспорту, в підземних переходах;
- 4) у закладах культури;
- 5) в закритих спортивних спорудах (крім пива в пластиковій тарі);
- 6) в ліфтах і таксофонах;
- 7) на дитячих майданчиках;
- 8) на спортивних майданчиках;
- 9) у приміщеннях органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших державних установ.

Як бачимо, деякі з них дублюються з Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Також на час проведення масових заходів сільські, селищні та міські ради в межах відповідної адміністративної території можуть заборонити або обмежити споживання пива (крім пива в пластиковій тарі), алкогольних, слабоалкогольних напоїв та вин [13].

Висновки. Як висновок зазначимо, що в умовах становлення і розвитку демократичної правової держави, побудови громадянського суспільства в Україні профілактика негативних соціальних відхилень, у тому числі і алкоголізму, – один з основних напрямів внутрішньої політики країни. Ідеться про вплив на процеси, що мають виняткове значення для майбутнього розвитку суспільства. І не останню роль у цьому процесі повинен відігравати інститут адміністративної відповідальності за розпивання алкогольних напоїв у заборонених законом місцях, який, на жаль, ще потребує свого вдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Курс адміністративного права України / за ред. В.К. Колпакова та ін. К.: Юрінком Інтер, 2013. 872 с.
2. Берізко В.М. Особливості складу адміністративного правопорушення у сфері протидії легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. № 1. С. 80–83.
3. Стрельченко О.Г. Специфіка проступку як складової частини адміністративного делікту. Право і суспільство. 2012. № 3. С. 137–143.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
5. Закон України «Про автомобільні дороги» від 08.09.2005 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-15>.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Правила дорожнього руху» від 10 жовтня 2001 р. № 1306. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF>.
7. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24.12.1993 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12/ed20101117>.
8. Наказ Державного комітету України з будівництва та архітектури від 10.11.2003 р. № 184 «Про затвердження ДБН В.2.2-13-2003 «Спортивні та фізкультурно-оздоровчі споруди».
9. Закон України «Про благоустрій населених пунктів» від 06.09.2005 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15>.
10. Наказ Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 10.04.2006 р. № 105 «Про затвердження Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України».
11. Наказ Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 10.04.2006 р. № 105 «Про затвердження Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-06>.
12. Закон України «Про транспорт» від 10.11.1994 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-%D0%B2%D1%80>.
13. Закон України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» від 19.12.1995 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481/95-%D0%B2%D1%80>.